

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Secunda secundae Summa Theologiae

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Qvaestio XL. De bello quod opponitur paci quantum ad opus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72772](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72772)

SED CONTRA est, quod Cyprianus * dicit in qua-
dam epistola, & habetur 7. q. 1. c. Nouatianus. † Qui
nec unitatem, inquit, spiritus, nec conuentionis pa-
cem obseruat, & se ab Ecclesia uinculo, & a sacerdo-
tum collegio separat, nec Episcopi potestatem habe-
re potest, nec honorem.

RESPON. Dicendum, quod duplex est spiritualis
potestas. Vna quidem sacramentalis: alia iurisdictionis.
Sacramentalis quidem potestas est, quae per ali-
quam consecrationem confertur. Omnes autē con-
secrationes Ecclesie sunt immobiles manēte re, quae
consecratur, sicut etiam patet in rebus inanimatis: nā
altare semel consecratum, non consecratur iterum,
nisi fuerit dissipatum. Et ideo talis potestas secundū
suam essentiam remanet in homine, qui per consecra-
tionē eā est adeptus, quam diu uiuit, siue in schis-
ma, siue in haeresim labatur: quod patet ex hoc, quod re-
diens ad Ecclesiam, non iterum consecratur. Sed quia
potestas inferior non debet exire in actum, nisi si-
m quod mouetur a potestate superiori, ut etiam in re-
bus naturalibus patet: inde est, quod tales usum potestatis
amittunt, ita. scilicet non liceat eis sua potestate uti. Si tñ
vbi fuerint, eorum potestas effectum habet in sacra-
mentalibus, quia in his homo non operatur, nisi si-
cut instrumentum Dei: vnde effectus sacramentales
non excluduntur propter culpam quamcumque: cō-
ferentis sacramentum. Potestas autem iurisdictionis
est, quae ex simplici iniunctione hominis con-
feritur, & talis potestas non immobiliter adhaeret:
vnde in schismaticis, & haereticis non manet. Vnde
non possunt nec absoluerē, nec excommunicare,
nec indulgentias facere, aut aliqd huiusmodi: quod
si fecerit, nihil est actum. Cum ergo dicitur, tales nō
habere potestatem spiritualem, intelligendum est
vel de potestate secunda: vel si referatur ad primam
potestatem, non est referendum ad ipsam essentiam
potestatis, sed ad legitimum usum eius. Et per hoc
patet, responsio ad obiecta.

ARTICVLVS IIII.

*Vtrum sit conueniens pena schismaticorum, vt
excommunicentur.*

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod poena
schismaticorum non sit conueniens, ut excō-
municentur. Excommunicatio enim maxime separat ho-
minem a communione sacramentorum: sed Aug. *
dicit in lib. contra Donatistas, quod baptisma potest
recipi a schismatico: ergo uidetur, quod excommu-
nicatio non est conueniens poena schismaticis.

¶ 2. Praet. Ad fideles Christi pertinet, ut eos qui sunt
deserui, reducant: unde contra quosdam dicitur E-
zech. 34. Quod abiectum est, non reduxistis: quod
perierat, non quaesistis: sed schismatici conueniētis
reducuntur per aliquos, qui eis communicent: ergo
uidetur, quod non sint excommunicandi.

¶ 3. Praet. Pro eodem peccato non infligitur duplex
poena, secundum illud Num. 1. Nō iudicabit Deus
his in idipsum: sed pro peccato schismatis, aliqui pe-
na temporali puniuntur, ut habetur 23. * q. 5. vbi di-
citur. Diuinae, & mundanae leges statuerunt, ut ab
Ecclesiae unitate diuisi, & eius pacem perturbantes,
a secularibus potestatibus comprimantur. nō ergo
sunt puniendi per excommunicationem.

SED CONTRA est, quod Num. 16. dicitur. Recedi-
te a tabernaculis hominum impiorum, qui scilicet
schisma fecerunt: & nolite tangere ea, quae ad eos
pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.

A RESPON. Dicendum, quod per quae peccat quis,
per ea debet puniri, ut dicitur Sap. 11. Schismaticus
autem, ut ex dictis patet * in duobus peccat: In uno
quidem, quia separat se a communione membro-
rum Ecclesiae: & quantum ad hoc conueniens poe-
na schismaticorum est, vt excommunicentur. In
alio uerō: quia subdi recusant capiti Ecclesiae, &
ideo quia coerceri nolunt per spiritualem potesta-
tem Ecclesiae, iustum est ut potestate temporali coer-
ceantur.

AD PRIMVM ergo dicendum, quod baptismum
a schismaticis recipere non licet, nisi in articulo ne-
cessitatis: quia melius est de hac uita cū signo Chri-
sti exire, a quocumque detur, etiam si sit Iudaeus, uel
Paganus, quā sine hoc signo, quod per baptismum
confertur.

AD SECVNDVM dicendum, quod per excommu-
nicationem non interdicitur illa communicatio,
per quam aliquis salubribus monitis diuisos redu-
cit ad Ecclesiae unitatem: cum etiam ipsa separatio
quodammodo eos reducat, dum de sua separatio-
ne confusi, quandoque ad poenitentiam reducun-
tur.

AD TERTIVM dicendum, quod poena praesentis
uitae sunt medicinales: & ideo quando una poena nō
sufficit ad coercendum hominem, superadditur al-
tera. Sicut & medici diuersas medicinas corpora-
les opponunt, quando una non est efficax. Et ita Ec-
clesia quando aliqui per excommunicationem suf-
ficienter non reprimuntur, adhibet coercionem bra-
chii secularis: sed si una poena sit sufficiens, non de-
bet alia adhiberi.

QVAESTIO XL.

De bello, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE considerandum
est de bello.

ET CIRCA hoc quaeruntur quatuor.

¶ Primo, Vtrum aliquod bellum
sit licitum.

¶ Secundo, Vtrum clericis sit li-
citurum bellare.

¶ Tertio, Vtrum liceat bellan-
tibus uti in insidiis.

¶ Quarto, Vtrum liceat in diebus
festiuis bellare.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum bellare sit semper peccatum.

AD PRIMVM sic proceditur.
Videtur, quod bellare sem-
per sit peccatum. Poena enim non
infligitur, nisi pro peccato: sed bel-
lantibus a Domino indicitur poena, se-
cundum illud Matth. 26. Omnis
qui acceperit gladium, gladio peri-
bit: ergo omne bellū est illicitum.

¶ 2. Praet. Quicquid contrariatur
diuino praeccepto, est peccatū: sed
bellare contrariatur diuino praec-
cepto, dicitur. n. Matt. 5. Ego autē
dico uobis, non resistere malo, &
Rom. 12. dicitur. Nō uos defendē-
tes charissimi, sed date locū irae:
ergo bellare semper ē peccatum.

¶ 3. Praet. Pro eodem peccato non infligitur duplex
poena, secundum illud Num. 1. Nō iudicabit Deus
his in idipsum: sed pro peccato schismatis, aliqui pe-
na temporali puniuntur, ut habetur 23. * q. 5. vbi di-
citur. Diuinae, & mundanae leges statuerunt, ut ab
Ecclesiae unitate diuisi, & eius pacem perturbantes,
a secularibus potestatibus comprimantur. nō ergo
sunt puniendi per excommunicationem.

SED CONTRA est, quod Num. 16. dicitur. Recedi-
te a tabernaculis hominum impiorum, qui scilicet
schisma fecerunt: & nolite tangere ea, quae ad eos
pertinent, ne inuoluamini in peccatis eorum.

*Super questio, qua-
dragesima articu-
lum primum.*

IN articulo 1. quaeritur. xl. circa primam conditionem belli iusti, dubium occurrit, An appellatione principis in hoc loco intelligantur soli illi principes, qui non habent superiorem. Et uidetur, quod sic, quia habentes superiorem possunt recurrere ad superiorem, & prosequi ius suum coram eo, sicut de priuatis personis in littera dicitur propter hanc rationem. Et confirmatur, quia aliter contemneretur auctoritas superioris. Si enim cuiuslibet principis liceret mouere bellum contra alterum, iam licitum esset unicuique principis dicere contra alterum principem, & sic superioris auctoritas contempta postponeretur.

In oppositum autem est, quia princeps in littera sumitur ut distinguit contra priuatum personam, ut patet in littera. Constat autem quod non omnis taliter princeps caret superiore.

Præterea

Infr. q. 6. 41.
ar. 1. ad 3. &
q. 6. 42. ar. 2.
ad 1. & q. 6.
66. ar. 8. ad 1.

Præterea in litera dicitur, quod ad eos spectat gladio mouere bellicum contra extraneos, ad quos spectat gladio materiali uti contra intraneos: sed contra intraneos non requiritur princeps carens superiori, ergo nec ad mouendum bellum.

Ad euentiam autoritatis requisita ad bellum, sciendum est, quod non est questio de bello defensivo, quando saltem bellum facit defendendo se ab iniuria sibi bello: hoc enim a natura iure quilibet populus habet: sed questio est de iniuria belli, que scilicet autoritas ad hoc exigatur. Et licet varia in hoc videatur opinio, si tamen recte discernamus, vna est sententia. Cum enim bellum sit reipublice iniuria, & hoc a-

¶ 3 Præter. Nihil contrariatur actui virtutis, nisi peccatum: sed bellare contrariatur paci, ergo bellum semper est peccatum.

¶ 4 Præter. Omne exercitium ad rem licitam, licitum est, sicut patet in exercitijs scientiarum: sed exercitia bellorum, quæ sunt in torneamentis, prohibentur ab Ecclesia, quia morientes in huiusmodi tyrocinijs, ecclesiastica sepultura priuantur, ergo bellum videtur esse simpliciter peccatum.

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in sermone * de puero Centurionis. Si Christiana disciplina omnino bella culparet, hoc potius consilium salutis petentibus in Euangelio daretur, ut abijcerent arma, sequæ militiæ omnino subtraherent. Dicitur enim est, Neminem concutiatis, estote contenti stipendijs vestris: quibus proprium stipendium sufficere præcepit, militare non prohibuit.

RESPON. Dicendum, quod ad hoc, quod aliquod bellum sit iustum, tria requiruntur. Primum quidem auctoritas principis, cuius mandato bellum est gerendum. Non enim pertinet ad personam priuatam bellum mouere, quia potius suum in iudicio superioris prosequi. Similiter est conuocare multitudinem, quod in bellis oportet fieri, non pertinet ad priuatam personam. Cum autem cura reipublice commissa sit principibus, ad eos pertinet rempublice ciuitatis, vel re-

rum contra sibi subditos, sed extraneos. Et de subditis quidem patet, quoniam punitiua iustitia ad rempublicam spectat. De extraneis verò probatur ex eo, quod rempublica debet esse sibi sufficiens, ut patet in 3. Politicorum. Constat autem, quod nisi possit licite de extraneis populis, & principibus se vindicare, in parte esset imperfecta, & deficeret. Nam tyranni, & iniusti, rapientes, occidentes, capientes, & quomodolibet iniuriam facientes alienæ reipublice ciuibus, remanent naturaliter iniusti, & naturalis ratio deficeret in necessarijs. In naturæ namque legibus sitent do, non oportet res publicas diueras communicare in uno principe. Et si vna alteram opprimeret in suis membris, capiendò, dilanando: si altera innocens non posset vindicare se, & suos contra opprimentem pugnando, & iniusti mali naturaliter manerent, & naturalis ratio, quæ vniuersalis est prouidentia, quam naturalis instinctus animalium, defecisset non prouidendo reipublicæ de armis vltionis. Attestantur hoc gesta Ionathæ, & Simonis contra filios Iambri, in vindictam sanguinis Ioannis fratris sui 1. Mach. 9. Approbare hoc communis omnium gentium usus videtur, tanquam a natura inditum. Verba quoque auctoris in litera hac manifeste hoc significant cum auctoritate Aug. Præterea quoque hoc idem aliter: quia si reipublica non posset indicare bellum, sed ad hoc esset opus auctoritate alterius superioris, aut esset opus Superiori respectu sui tantum, aut respectu illius tantum, contra quem est mouendum bellum, aut respectu vtriusque. Non respectu superioris tantum, quia quicumque reipublica est sic disposita, quod non potest sibi ipsi de omnibus prouidere, sed ab aliquo, puta, Rege, dependet, hoc ideo est, quia Rex ille est pars illius reipublicæ: est enim caput illius. Vnde hoc non arguit rempublicam non posse, sed rempublicam imperfectam absque suo capi-

te non posse. (Et propterea oportet se lectorem quæ dicitur, quia de reipublica perfecta loquitur, non illius, contra quem mouendum est bellum, non contingit illum carere superiori, vel superiori saltem negligendo iudicatum: tum quia

gni seu puincie sibi subditetur. Et sicut licite defenduntur materiali gladio contra interiores quidem perturbatores, dum malefactores puniunt, secundum illud Apost. ad Rom. 13. Non sine causa gladium portat: minister enim Dei est, vindex iram eius, qui male agit: ita etiam gladio bellico ad eos pertinet rempublicam tueri ab exterioribus hostibus. Vnde & principibus dicitur in Psalm. 81. Eripite pauperem, & egenum de manu peccatoris libere. Vnde Aug. dicit * contra Faustulum. Ordo naturalis mortalium paci accommodatus hoc poscit, ut suscipiendi belli auctoritas, atque cõsiliū penes principes sit. Secundo requiritur causa iusta, ut scilicet illi, qui impugnantur, propter aliquam culpam impugnationem mereantur. Vnde Aug. dicit * in lib. 83. quæst. Iusta bella solent diffiniri, quæ ulciscuntur iniurias, si gens, vel ciuitas plebs cõstituta est, quæ vel vindicare neglexerit, quod à suis improbatum est, vel reddere quod per iniuriam ablatum est. Tertio requiritur ut sit intentio bellantium recta, quæ scilicet intenditur vel ut bonum promoueat, vel ut malū uiteretur. Vnde Aug. in lib. * de verbis Domini. Apud ueros Dei cultores etiā illa bella peccata non sunt, quæ non cupiditate, aut crudelitate, sed pacis studio geruntur, ut mali coercerentur,

Ad primam igitur de principibus carentibus quod inter priuatam, & publicam personam, quod priuatus habet proprium stipendium, quod rempublica. Homo enim est animal politicum, quod potest recurrere pro uisione inimicorum, & extra, & propterea ex sua natura non habet auctoritatem, ipsa autem reipub. seu princeps ex sua natura, ut ostensum est, habet auctoritatem vindicandi, & propterea quod recurat ad superiores pro uisione inimicorum, licet optime habet locum in praxia per se, quia illa est pars. hæc totum, ut dictum est. Ad confirmationem dicitur, quod principes reipublice. Quidam enim sunt simplices capite, & dicte gerentes uices reipub. quidam uero sunt imperatores, & domini, imperitice reipublice uices gerunt, & auctoritatem vindicandi in eis, & extra, habent tantum, quantum eis tributum est. In hac re sunt Comes, Marchiones, & Duces, qui non sunt reipublice capite, & domini non habent auctoritatem vindicandi reipublice ipsius. Dicitur autem auctoritas reipublice secundam quid. In cuius signum omnes reipublice communicant in uno tribunali regio, & omnes reipublice uincunt. Sunt etiā in hoc eodẽ ordine communicant, ut alteri tanquam Regi, quales uidentur esse, & extra Ecclesie. In primo autem ordine sunt reipublice, & communitates simpliciter libere. Et de reipublice planum est, quia qualibet est perfecta reipublica, quæ eadem ratione patet, quia I. reipublicam significat, & Res uices illius pariter

Habetur epi stola s. ad Marcellinum aliquantulis s. me. to. 2.

Natura sint talia, vt Reges fere solo nomine sint Reges. Sed nos de Rege, qui est simpliciter dominus, loquimur. Ex hac aut alsi- gnata differentia inter principes patet, qd illi dñi, qui ob imper- fectiorem dñij habent superiorem, non pnt indicare bellū ab ique sui superioris auctoritate. Facerent siquidem ei iniuriā, usurpan- tes sibi superiorum auctoritatē, p̄fere- rentes eam simplici- ter. Admodum sim- pliciter respiciunt, cum non sint. Illi autē dominus, qui p̄fecte ēte capta, & dñi sunt, licet habeant superio- rem, nullā faciunt: eī iniuriā, bellum pro- pria auctoritate indi- cendo, quia unum est eorum. Sunt, n. sub eo, sicut una p̄fecta cuncta uniuersalis sub illa uniuersali: & non sicut imperfecta sub p̄fecta, sicut illi de secundo ordine: nec potius sunt sub eo, sicut quid, & non simpliciter. Et hoc vi- detur verus ex p̄- scripta consuetudine: Vnde n. Imperato- ris, & illius dñi de iure postmo cū sit, quia nec naturalis ra- tio, nec auctoritas sa- cre scripturæ cogit oēs quartæ terre, nec oēs nationes iniuri- quare ad electionē vnus principis tpa- lisur patet: & cōstat. ex electione p̄dere naturaliter principa- tum p̄alem alicuius, nisi sit tyrannicus. Cū, inquam, de iure po- sitiuo sit pot̄ per con- suetudinem abroga- ti & scilicet. Propter qd principes & cōitates, que cōstituerunt co- suetudine antiquissi- ma in auctoritate p̄fecta belli, p̄t h- cōstitui: si tamen bona fide in pacifica professione fuerint, & sint. Quod dico pp̄ usurpantes sibi hoc ex magnitudine potentie, & rebelles suis dominis, non po- terunt, nec possunt coerceri.

Ad rationes autē p̄ quibus principib. dñi, & ad primam, quod ue- rum est, quod litera accipit principem ut personam publicam: hec enim distinguitur contra priuatam: sed non accipit personam publicam imperfecte, sed p̄fecte, & ideo non extenditur litera nisi ad principes p̄fecte.

Ad secundam uero dñi, qd cōtra interiores & exteriores spectat ad eisdem ex natura officii. Ad multos tñ spectat ex cōmisione in gladio contra internos, quibus non concedit indicare bellum contra externos, ut patet in rectoribus, ciuitatibus, & multis dñis, qui in dominio suo iudicant in causa sanguinis. Facilius enim con- ceditur hoc a p̄fecte principibus, q̄ auctoritas contra externos. Litera ergo loquitur de his, qui ex propria hoc possunt authorita- te, quales non sunt omnes domini, sed tantum p̄fecte domini.

In eodē articulo circa iustitiam causę belli, a dñe q̄ quia amici, ac loci unū cōsentant, ideo iustā cā indicendi bellum ē pro ultio- ne sociorum: nec minus potest socios, & extraneos ad bellum gerendum princeps inuitare, quam ad exercendam iustitiam in- tus ministros extraneos conducere.

In eodē articulo circa restitucionem intentionis scito, quod quemadmodum carnifices iudicium, si ex odio, uel feritate occi- dunt damnatos iuste, peccant quidē mor- taliter, sed nō tenen- tur ad restitutionem læsis ex morte, nec uestium occisorum: ira milites bellum iu- stum exercentes, & concessa auferentes, quamuis p̄ssimo ani- mo faciant, peccant, sed non tenentur res- tituere.

In responsione ad primum scito, quod iam solutum est du- bitū, quod apud mul- tos uideatur esse, quo- modo respública nō accipit gladium, quā- do bellum indicit. Iā enim mōstratum est, qd concessa est ei a iure naturalis rationis auctoritas vindicaci- ua suorum, tā contra intraneos, q̄ extra- neos perturbatores.

In responsione ad quartū scito, qd exer- citia bellica pericu- losa in hoc discernū- tur a nō periculosis, quod in illis ut i plu- ribus læsiones notabi- les eueniunt: in istis autē uel raro, uel nū- quam. Moralia n. iu- dicantur secundū id, quod in pluribus in- uenitur. Propterea oportet prudenter ar- bitrari circumspecta natura exercitij, que sint illicita exercitia i particulari. Gladi- toria, n. exercitia ar- tis proculdubio lici- ta sunt, cum enses ip- si absq; acumine sint. Et similiter hastilla- dia illa, que cum læ- ceis proportionaliter dispositis, ut de- ensibus diximus, sūt eadem ratione.

Super Quæstionē Quadragesimæ arti- culum secundum. In articulo 2. circa calcem corporis articuli, dubium oc- currit, An liceat cle- ricis in articulo ne- cessitatis pugnare manu ppria i bello.

ne sociorum: nec minus potest socios, & extraneos ad bellum gerendum princeps inuitare, quam ad exercendam iustitiam in- tus ministros extraneos conducere.

In eodē articulo circa restitucionem intentionis scito, quod quemadmodum carnifices iudicium, si ex odio, uel feritate occi- dunt damnatos iuste, peccant quidē mor- taliter, sed nō tenen- tur ad restitutionem læsis ex morte, nec uestium occisorum: ira milites bellum iu- stum exercentes, & concessa auferentes, quamuis p̄ssimo ani- mo faciant, peccant, sed non tenentur res- tituere.

In responsione ad primum scito, quod iam solutum est du- bitū, quod apud mul- tos uideatur esse, quo- modo respública nō accipit gladium, quā- do bellum indicit. Iā enim mōstratum est, qd concessa est ei a iure naturalis rationis auctoritas vindicaci- ua suorum, tā contra intraneos, q̄ extra- neos perturbatores.

In responsione ad quartū scito, qd exer- citia bellica pericu- losa in hoc discernū- tur a nō periculosis, quod in illis ut i plu- ribus læsiones notabi- les eueniunt: in istis autē uel raro, uel nū- quam. Moralia n. iu- dicantur secundū id, quod in pluribus in- uenitur. Propterea oportet prudenter ar- bitrari circumspecta natura exercitij, que sint illicita exercitia i particulari. Gladi- toria, n. exercitia ar- tis proculdubio lici- ta sunt, cum enses ip- si absq; acumine sint. Et similiter hastilla- dia illa, que cum læ- ceis proportionaliter dispositis, ut de- ensibus diximus, sūt eadem ratione.

Super Quæstionē Quadragesimæ arti- culum secundum. In articulo 2. circa calcem corporis articuli, dubium oc- currit, An liceat cle- ricis in articulo ne- cessitatis pugnare manu ppria i bello.

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. f. defensiuo, ut. f. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus euenit ab hoste: secundo ratione uictoria, quia, f. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello defensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Ad hoc dñi, qd articulus necessitatis dupliciter contingere pot̄ in bello. Primo. f. defensiuo, ut. f. nisi clerici aliqui pugnet, ciuitas uel exercitus euenit ab hoste: secundo ratione uictoria, quia, f. nisi clerici aliqui pugnent, non habereur uictoria tunc parata. In primo casu clerici non peccant pugnando manu propria: quia lex positua, qua clerici arcentur, ne pugnent manu propria, uenit ad casum, in quo si legislator adesset, dispensaret. Cū, n. finis legis sit commune bonum, & legis spiritualis bonum spirituale: & bonum commune temporale, & spirituale, quod iusto bello defensiuo senatur, p̄stet bono particulari alicuius, quo habilis est ad altaris ministerium, consequens est, ut licite clericus sciens be- ne dirigere bombardas, aliis ad hoc non existentibus, uel alio si- mili casu manu propria saluet patriā, uel exercitium sine tali au- xilio

Post mediū illius & est ep̄s. i. inter 21. que sunt in fine, l. 2.

Art. p̄face.

Homil. 14. in Euang. i. ter medium & princi- pium.

33. q. 8. cap. legitur cum sepe i ep̄s. ad Ludou. Aug.

xilio perentē. Nec solum uideret, quod hoc possit clericus, sed etiam quod ad hoc teneatur in tali articulo propter eandem rationem, praesertim si cum infidelibus agitur. Nec obstat, quod fiant & remaneant irregularitas sine peccato, & cum merito aeternae uitae incurri potest. Propter quod sicut laicus ad hoc tenetur, sic & clericus in casu, in quo lex quod ad peccatum locum non habet, licet semper habeat locum quod ad irregularitatem, quia irregularitas sequitur factum. Nec obstat dictis ratio litera, scilicet nulli deputato ad aliquod officium licet id, per quod suo officio incongruus reddatur: quonia hoc est uerū regulariter, secundum autem est in singulari casu.

In secundo autem casu non uidetur committere licitum. Et ratio diuersitas est: quia victoria est necessaria propter recuperationem rerum, vel punitionem, aut expulsionem hostium: quae non sunt necessaria, sicut salus, quae in primo casu defenditur. Dixi autem committere: quia si para tunc victoria, esset pax uniuersalis Ecclesiae, aut fidei christiana magna protectio, crederem clericum licite manu propria pugnando, illam facere. Et haec intelligo saluis alijs conditionibus iusti belli, scilicet, quod clerici publica autoritate hoc faciant, & constet de iustitia belli, quoniam in eis non habet locū obedientia excusans.

In eodem articulo, in responsione ad tertium, aduerte, quod quia alia conditio belli iusti est iustitia causa, & alia autoritas, qua indicitur, attendere oportet in bellis non solum auctoritatem indicentis, sed etiam causam: & hinc sumere, quod nulla autoritas sufficit ad iustitiam belli, si iustitia desit in causa. Vnde licet ad Papam spectet inducere ad bellum, ut in hac litera dicitur, si

3 Præ. Eiusdem rationis esse videtur, quod homo aliquid faciat, & quod facienti consentiat, secundum illud Rom. 1. Non solum digni sunt morte, qui faciunt, sed & qui consentiunt facientibus: maxime autem consentit, qui ad aliquid faciendum alios inducit. Licet autem est episcopis, & clericis inducere alios ad bellandum. dicitur enim 23. q. 8. quod hortatu, & praecipibus Adriani Romane urbis Episcopi, Carolus bellum contra Longobardos suscepit. ergo etiam eis licet pugnare.

4 Præ. Illud quod est secundum se honestum, & meritorium, non est illicitum praetatis & clericis: sed bellare est quoadque & honestum, & meritorium. dicitur enim 23. q. 8. q. si aliquis pro ueritate fidei, & saluatione patriae, ac defensione christianorum mortuus fuerit, à Deo caeleste praemium consequetur. ergo licitum est episcopis, & clericis bellare.

SED CONTRA est, quod Petro in persona episcoporum & clericorum dicitur Matt. 26. Conuertere gladium tuum in uaginam. non ergo licet eis pugnare.

RESPON. Dicendum, quod ad bonum societatis humanae plura sunt necessaria. Diuersa autem à diuersis melius, & expeditius aguntur, quam ab uno, ut patet per Philo. in sua Politica. Et quaedam negotia sunt adeo sibi repugnantia, ut conuenienter simul exerceri non possint: & ideo illis, qui maioribus deputantur, prohibentur minora. Sicut secundum leges humanas militibus, qui deputantur ad exercitia bellica, negotiatio nes interdicitur. Bellica autem exercitia maxime repugnant illis officijs, quibus episcopi & clerici deputantur propter duo. Primum quidem generali ratione, quia bellica exercitia maximas inquietudines habent: unde multum impediunt animum à contemplatione diuinarum, & laude Dei & oratione pro populo quae ad officium pertinet clericorum. Et ideo sicut negotiationes propter hoc, quod nimis implicat animum, interdicitur clericis, ita & bellica exercitia, secundum illud 2. ad Tim. 2. Nemo militans Deo, implicat se secularibus negotijs. Secundum propter specialem rationem. Nam omnes clericorum ordines ordinantur ad altaris ministerium, in quo sub sacramento representat passio Christi, secundum illud 1. ad Cor. 11. Quotiescunque māducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis, donec ueniat: &

ideo non competit eis occidere, vel effundere sanguinem, sed magis esse paratos ad propria sanguinis effusionem pro Christo, ut imitentur opere, quod gerunt ministerio. Et propter hoc est institutum, ut effundentes sanguinem, etiam sine peccato, sint irregulares. Nulli autem, qui est deputatus ad aliquod officium, licet id, per quod suo officio incongruus reddatur. Vnde clericis non licet omnino bella gerere, quae ordinantur ad sanguinis effusionem.

AD PRIMUM ergo dicendum, quod praetati debent resistere non solum lupis, qui spiritualiter interficiunt gregem, sed etiam raptores, & corporaliter uexant, non autem maribus in propria persona utendo, sed spiritualiter illud Apostoli 2. ad Cor. 10. Armatae non carnalia sunt, sed potentia Dei: quae salubres admonitiones, deuote orationes, pertinaces excommunicationis sententiae, auctoritate superioris possunt interdicere ut ipsi propria manu pugnet, sed tribus spiritualiter subueniat suis excommunicationibus, & alijs huiusmodi praedicationibus: sicut & in ueteri lege mos fuit 6. q. sacerdotēs sacris buccinis in bellum. Et ad hoc primo fuit concessum, quod clerici ad bella procederent, quod ad propria manu pugnent, abusionis est.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut in fine, habet disponere de his, quae sunt autem carnalia in populo fidei sunt ad finem, ad bonum spirituale dirigenda. putatur. & ideo ad clericos pertinet dicere alios ad bellandum bellantibus interdicitur eis bellare, quia peccatum in exercitium eorum persona non congrua iusta sit meritorium, tamen illicitum propter hoc, quod sunt ad opera magis ministerio: sicut in ministerio actus potest esse & tamen uirginitas non tenentibus, propter obligationem eorum ad ministerium.

AD QUARTUM dicendum, quod licet iusta sit meritorium, tamen illicitum propter hoc, quod sunt ad opera magis ministerio: sicut in ministerio actus potest esse & tamen uirginitas non tenentibus, propter obligationem eorum ad ministerium.

ARTICVLVS III.

Primum se licitum in bellis non esse.

AD TERTIUM sic proceditur. Videtur se licitum in bellis non esse. Deuter. 16. Iuste, quod iustum est, in insidia cum sint fraudes quaedam, in insidia pertinere. ergo non est ueniam in bellis iustum.

2 Præ. In insidia, & fraudes fidelitatem non, sicut & mendacia: sed quia ad mendaciam seruare, nulli homini est meritorium per August. in lib. contra mendaciam. ergo fides hosti seruanda sit, ut August. faciam, uidetur quod non sit meritorium.

3 Præ. Matth. 7. dicitur. Ergo uultis occidere homines, & uos facite illis, & hoc

23. q. 8. cap. Mortari.

23. q. 8. cap. omni timo.

Lib. 7. cap. 1. parū a medi.

D. 964.

ad omnes proximos; inimici autem sunt proximi. Cum ergo nullus sibi velit insidias, uel fraudes para...

SED CONTRA est, quod Aug. dicit in lib. 83. q. Cum iustum bellum suscipitur, ut aperte pugnet ali...

RESPON. Dicendum, quod insidiae ordinantur ad fallendum hostes. Dupliciter autem aliquis potest falli ex facto, uel dicto alterius. Vno modo ex...

ARTICVLVS IIII. Vtrum liceat diebus festis bellare.

AD QVARTVM sic proceditur. Videtur, quod in diebus festis non liceat bellare. Festa enim sunt ordinata ad vacandum diuinis...

1. Præter. Isa. 58. reprehenduntur quidam, quod in diebus ieiunij repetunt debita, & committunt lites, pugna percipientes, ergo multo magis in diebus festis illicitum est bellare.

2. Præter. Nihil est inordinate agendum ad vitandum incommo- dum tpale: sed bellare in die festo, hoc videtur esse secundum se inordinatum, ergo pro nulla necessitate temporalis in eodem modo vitandi, debet aliquis in die festo bellare.

SED CONTRA est, quod Mach. 2. dicitur. Cogitauerunt laudabiliter Iudaei dicentes. Omnis homo qui uincit in bello in die sabbathorum, pugnetis aduersus eum.

RESPON. Dicendum, quod obseruatio festorum non impedit ea, quae ordinantur ad hominis salutem, et corporalem. Vnde Dominus arguit

A Iudaeos dicens Iob 7. Mihi indignamini, quia torum hominem sanum feci in sabbatho? Et inde est, quod medici licite possunt medicari homines in die festo. Multo autem magis est obseruanda salus reipublicae, per quam impediuntur occisiones plurimorum, & innumera mala & temporalia, & spiritalia, quam salus corporalis unius hominis. Et ideo pro tuitio-

QVAESTIO XLII. De Rixa, in duos articulos diuisa.

DE INDE considerandum est de rixa. Et circa hoc quartum dicitur duo.

1. Primum, Vtrum rixa sit peccatum.

2. Secundum, Vtrum sit filia irae.

ARTICVLVS PRIMVS. Vtrum rixa sit semper peccatum.

AD PRIMUM sic proceditur. Videtur, quod rixa non semper sit peccatum. Rixa enim videtur esse contentio quadam. Dicit enim Iudo. in lib. Etymologia-

rum, quod rixosus est a ritu canonicis dicitur. Semper enim ad contradicendum paratus est, & iurgio delectatur, & prouocat contententem: sed contentio non semper est peccatum, ergo neque rixa.

2. Præter. Gene. 26. dicitur, quod seruus Isaac foderunt altum puteum, & pro illo quoque rixati sunt: sed non est credendum, quod familia Isaac rixaretur publice, eo non contradicente, si hoc esset peccatum, ergo rixa non est peccatum.

3. Præter. Rixa uidetur esse quoddam particulare bellum: sed bellum non semper est peccatum, ergo rixa non semper est peccatum.

SED CONTRA est, quod ad Galat. 5. Rixae ponuntur inter opera carnis, quae qui agunt, regnum Dei non consequuntur, ergo rixae non solum sunt peccata, sed etiam sunt peccata mortalia.

RESPON. Dicendum, quod sicut contentio importat quandam contradictionem uerborum, ita etiam rixa importat quandam contradic-

extra de ferijs. cap. licet, multo magis oblata opportunitate uictoriae, qua si quis in instanti non uiruit, postea non habetur, licet aggredi hostes in die festo. Est siquidem in hoc, & in similibus casibus, necessitas consequendi tantum bonum, scilicet pacem, pro qua tot incommoda suscipiuntur. Nec licita oppositio sentit: quoniam in reipublica tuitio nemini iusta causa belli intelligi potest. Vltio enim perturbatorum, & reparatio rerum, nonnulla reipublice tuitio est, quauis locus ab auctoritate negatiue, scilicet, ex non nominata alia causa, nisi defensionis, ut etiam in Machabaeis accidit, non ualeat. Nicolaus autem Papa, non de necessitate exercendi actum bellandi hoc, uel illo tempore, sed de necessitate belli loquitur. Vnde dicit, si nulla iuret necessitas, non solum quadragesimali tempore, sed omni tempore est a prelijs abstinendum. Constat autem ex August. ad Bonifacium, ut habetur. 23. q. 1. Noli exultare, & pacem habere est uoluntatis bellum autem debet esse necessitatis. Non enim bellandum est, nisi necesse sit uel recuperare, uel ulcisci, ut ex dictis patet.

AD SECUNDUM dicitur, quod cum bellare non sit de genere suo opus seruile, nec secundum se malum, sed pro cauato illicitum, pro quanto finis ipsius sabbathi improporionatum est, nulla ratio apparet, quare sit peccatum mortale in festo absolute necessitate, si diuina non obmittantur propterea. Videmus etiam haereticos ordinata, & choreas, & nuptias, huiusmodi iniquitatis mentem in festis fieri absolute scrupulo mortalis peccati.

Super Questionem Quadragesimam primam.

IN Q. 4. utroque articulo nihil scribendum occurrit, nisi ut aduertat

infr. q. 42. ar. 1. cor.

lib. 10. ca. 17. & incipit religiosus in fine.

infr. q. 42. ar. 1. cor.

lib. 10. ca. 17. & incipit religiosus in fine.

infr. q. 42. ar. 1. cor.

lib. 10. ca. 17. & incipit religiosus in fine.

infr. q. 42. ar. 1. cor.

lib. 10. ca. 17. & incipit religiosus in fine.

infr. q. 42. ar. 1. cor.